

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД09 - 2021 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация за специалност код **2120501** „БЪЛГАРСКИ ТАНЦИ“ от професия код **212050** „ТАНЦЬОР“ от професионално направление код **212** „МУЗИКАЛНИ И СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА“.

София, 2021 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление	212	МУЗИКАЛНИ И СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА
Професия	212050	ТАНЦЬОР
Специалност	2120501	БЪЛГАРСКИ ТАНЦИ

Утвърдена със Заповед № РД09 - _____ 2021 г.

София, 2021 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалност код **21200501 „Български танци“**, професия код **212050 „Танцьор“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение. (ЗПОО).

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност код **21200501 „Български танци“**, професия код **212050 „Танцьор“**.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За държавен изпит за придобиване на професионална квалификация:

1. Част по теория на професията:
 - 1.1. Формат и учебно съдържание;
 - 1.2. критерии за оценяване на резултатите от обучението по всяка изпитна тема;
 - 1.3. матрица на писмен тест по всяка изпитна тема;
2. Част по практика на професията:
 - 2.1. Изисквания за съдържанието;
 - 2.2. критериите за оценяване на резултатите от обучението.
3. Система за оценяване.
4. Препоръчителна литература.
5. Приложения:
 - а. изпитен билет - част по теория на професията;
 - б. указание за разработване на писмен тест;

III. ФОРМАТ, ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Държавният изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация включва две части:

а) част по теория на професията върху учебното съдържание от задължителната професионална подготовка;

б) част по практика на професията и специалността.

2. Държавният изпит **част по теория на професията** е писмен и се провежда във формата на тест, който се състои от три модула и включва въпроси, чието правилно решение дава максимален общ брой 100 точки.

2.1. Времетраенето на изпита част по теория на професията е 4 (четири) астрономически часа, разпределени както следва: първи модул – 60 минути, втори модул – 60 минути, трети модул – 120 минути.

2.2. Тестовият комплект за писмен тест се избира в училището от база данни с въпроси на основание на чл. 3, ал. 2 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

2.3. Учениците се явяват на част по теория на професията с химикал със син цвят, молив и гума в съответствие с чл. 5, ал.1 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

3. Държавният изпит **част по практика на професията** представлява изпълнение на танцов материал съдържащ се в учебните програми по български танци в съответствие с компетенциите за достигане трета степен на професионална квалификация по професията.

4. Дейностите и задълженията на комисиите за подготовка, организиране и провеждане на изпитите и на Директора са разписани в чл. 4 от НАРЕДБА № 1/19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

5. Съставът на комисиите за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията, се определя в съответствие с чл. 35, ал. 1 - 3 от ЗПОО за всяка специалност от професия, по която ще се полага изпит. Те се назначават със заповед на Директора на училището. В случай, че организациите на работодателите, както и на висшите училища и/или съответно на културни институти не предложат свои представители за включване в състава на изпитните комисии, Директорът допълва състава на комисията с определени от него членове.

6. Оценките поставени от изпитните комисии за част по теория на професията и за част по практика на професията са окончателни и не подлежат на промяна.

7. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит - част по теория и част по практика на професията, учениците се явяват с документ за самоличност.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Изпитни теми, критерии за оценяване на резултатите и матрица на писмен тест по всяка изпитна тема:

1.1. *Първи модул* - включва 30 въпроса със затворен отговор от учебното съдържание по дисциплините - „Теория и методика на танца“ и „История на танца“. Всеки верен отговор носи по 1 точки. Максимален брой точки от първи модул е 30 точки;

1.2. *Втори модул* – включва 15 въпроса с отворен отговор. Въпросите включват елементи от учебното съдържание по „Теория и методика на танца“ и „История на танца“. Максималният брой точки от втория модул на теста е 30 точки.

1.3. *Трети модул* – развиване на тема. Представява писмено развиване на въпрос от предварително обявени 10 въпроса по учебно съдържание по „Теория и методика на танца“. Писмената работа е в обем до пет страници. Максималният брой точки от третия модул на теста е 40 точки. Оценяването на работите се извършва въз основа на критериите „Система за оценяване“, съобразно учебното съдържание към съответния въпрос.

1.4. Критерии за оценяване на част по теория на професията:

Критерии за оценяване на част по теория на професията:

№	Критерии за оценяване по теория на професията	Максимален брой точки
1.	Тест – първа част, тридесет въпроса със затворен отговор	30
2.	Тест – втора част, задачи с отворен отговор	30
3.	Тест – трета част, писмено развиване на тема	40
3.1	- степен на обхващане на проблематиката – 20 т.	
3.2	- познаване и владееене на терминологията – 5 т.	
3.3	- вярност на определенията и примерите – 5 т.	
3.4	- логична структура на изложението – 5 т.	
3.5	- граматически правилен език и стил – 5 т.	
	Общо:	100

- от равнище „Знание“ – степен на обхващане на темата – 10 т.
- от равнище „Разбиране“ - познаване и владееене на терминологията – 10т.
- от равнище „Приложение“ - вярност на определенията и примерите – 10т.

- от равнище „Анализ“ – логична структура, граматически правилен език и стил – 10 т.

Забележка: *Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 0,5.*

1.5. Критерии за оценяване на част по практика на професията и специалността:

№	Критерии за оценяване по практика на професията	Максимален брой точки
1.	Показват усвоения материал в УТР на станка	20
2.	Показват усвоения материал в УТР на среда	20
3.	Усъвършенстване на въртеливата техника	10
4.	Лекота и издръжливост на танцуване	10
5.	Музикалност и емоционално пресъздаване	10
6.	Стилови белези и характер на изпълнение в танцувалната част	30
	Общо:	100

Забележка: *Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 0,5.*

1.6. Количествен показател:

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешно полагане на всяка част от изпита. Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки, определени в националната изпитна програма.

Окончателната оценка в брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение – 50 процента частта по теория на професията и 50 процента частта по практика на професията от общия брой точки по всяка част.

Окончателна оценка в брой точки = 0,5 x получения брой точки от частта по теория на професията + 0,5 x получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;

б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;

в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;

г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;

д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен;

Оценяването на писмените работи от изпита на част по теория на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 14 от от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

Оценяването на индивидуалните изпълнения на част от балетно произведение от изпита на част по практика на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 15 от от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

1.7. Учебно съдържание по учебния предмет „Теория и методика на танца” и „История на танца“, включено в първия и втория модул на теста:

- Исторически сведения за български танцов фолклор;
- Народни празници и обичаи;
- Игри с предрешване и детски игри;
- Етнографски области;
- Учебно – тренировъчна работа;
- Метод на преподаване на БНТ;
- Творчество на изтъкнати български хореографи и педагози;
- История и репертоар на ансамблите в България.

ТРЕТИ МОДУЛ, ТЕМИ:

Изпитна тема № 1:

БЪЛГАРСКИ ТАНЦОВ ФОЛКЛОР

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1		Максимален брой точки
1. Видове хора и игри		20
2. Външна форма на хората		20
Общ брой точки:		40

Изпитна тема № 2:

НАРОДНИ ОБИЧАИ ОТ ОБРЕДНАТА СИСТЕМА И ТАНЦИТЕ В ТЯХ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 2</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Коледуване	10
2. Лазаруване	10
3. Русалийски игри	5
4. Еньовден	5
5. Бабинден	5
6. Разграничаване на обредност и обичаи	5
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 3:

ЕКЗЕРСИС – УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНА РАБОТА

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 3</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Видове, цели и задачи	20
2. Метод на провеждане	20
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 4:

ДЕТСКИ ИГРИ И ИГРИ С ПРЕДРЕШАВАНЕ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 4</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Кукери	10
2. Сурвакари и джамали	10
3. Пеперуда, Герман	10
4. Детски игри	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 5:

СЕВЕРНЯШКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 5</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Облекло	10
5. Стил, характер и форма на танците	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 6:

ШОПСКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 6:</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Стил, характер и форма на танците	10
5. Облекло	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 7:

ТРАКИЙСКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 7</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Облекло	10
5. Стил, характер и форма на танците	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 8:

РОДОПСКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 8</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Облекло	10
5. Стиил, характер и форма на танците	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 9:

ДОБРУДЖАНСКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 9</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Облекло	10
5. Стил, характер и форма на танците	10
Общ брой точки:	40

Изпитна тема № 10:

ПИРИНСКА ЕТНОГРАФСКА ОБЛАСТ

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Граници, релеф, климат	5
2. Инструменти и музикален фолклор	5
3. Празнична система	10
4. Облекло	10
5. Стил, характер и форма на танците	10
Общ брой точки:	40

V. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

Всеки ученик трябва да изпълни следното в група:

4.1. Екзерсис – тренировъчна работа

- **станка:** овладяна техника, точност на движенията, амплитуда на изпълнението, ритмичност, гъвкавост, артистичност, издръжливост;
- **среда** – ниво на владееене на тялото, техничност при изпълненията, амплитуда, артистичност., гъвкавост;
- **диагонали** – техника на въртеливост, точност при изпълненията, овладяност на сложни ритмически завъртания;

4.2. Танцувална част

- ниво на владееене на стила и характера на хората и игрите от всички етнографски области;
- фрагменти от танци на различни автори.

V. АВТОРСКИ ЕКИП

1. д-р Анелия Карчева – старши учител по хореография в 144 СУ „Народни будители“
2. Величка Николова – заместник - директор по УТД в 144 СУ „Народни будители“

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Кацарова – Кукудова Р., Български танцов фолклор, С, 1955
2. Кацарова – Кукудова Р., Дженов К., Болгарские народные танцы, С., 1958
3. Илиева А. ,Теория и анализ на фолклорния танц, С.2007
4. Нейкова Р., Фол В., Огън и музика, С., 2007
5. Краев Г., Маска и було; Пъзелът фолклор, С., 2007
6. Краев Г., Маска и ритуал, С., 1999
7. Въгларов Ст., Български народни хора и ръченици, С., 1976

8. Вълков Б., Български народни танци, С., 1970
9. Петров Кр., Приносът на българските хореографи за сценичното пресъздаване на народните танци – част първа, 2012.
10. Петров Кр., Приносът на българските хореографи за сценичното пресъздаване на народните танци“ – част втора, 2015.
11. Григоров Б., Кратка история на българската фолкорна хореография. Росна китка, 2008.
12. Джуджев, С. Българска народна хореография. 1945.
13. Илиева, А. „Български танцов фолклор в постановките на държавните ансамбли за народни песни и танци. Български фолклор, кн. 3, 1987.
14. Абрашев, Г. Въпроси на хореографската теория.: Наука и изкуство, 19891.
15. Дженов, К. и Харалампиев, К. Теория за строежа на движенията в българската народна хореография, С., 1965.
16. Дженов, К., Кинетография, С, 1979.
17. Джуджев, С., Българска народна хореография, С., 1945.
18. Петров, К. Български народни танци от Тракия, С., 1995.
19. Петров, К. Български народни танци от Югозападна България (Пирин). Варна: Славена, 2008.
20. Цветков, Н. Танцовият фолклор на Петрич. Петрич 2000
21. Цонев, Б. Учебник по български народни хора: За студентите от Висшия институт за физическа култура "Георги Димитров", С., 1963
22. Цонев, Б. Български народни хора и ръченици, С., 1950.
23. Янакиев, Й. Български танцов екзерсис: Учебно - тренировъчната работа при обучението по бълг. нар. танци. Благоевград: Унив. изд. Неофит Рилски, 2000.
24. Янев Б. Стил и характер на пиринските народни танци. Танцова самодейност, С., 1961.

3. Указание за разработване на писмен тест

При провеждане на държавния изпит – част теория на професията, с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа поне един глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор, за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва указание за работа, което включва целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него; описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с избран отговор) и начин на работа с тях; продължителност на времето за работа с теста; начин на оценяване на резултатите от теста.

А) Примерно указание за работа

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа задачи с различна трудност с максимален брой точки – За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия „.....“, специалност „.....“.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак **X**, а за другите типове задачи начинът на отговор е описан в задачата.

Запомнете! Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, отбелязан със знака **X**.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди, да посочите някой отговор за верен.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност астрономически часа.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Б) Методически указания за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част теория на професията, за разработването и оценяването на писмения тест:

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

а) Таксономия на Блум— равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва
IV. Анализ	Разкриване на взаимовръзки, зависимости, тенденции и формулиране на изводи и заключения	Разделя, подразделя, диференцира, различава, представя графично, определя, илюстрира, прави заключения и изводи, обобщава, избира, разделя, подразделя

б) Матрица на писмен тест по изпитна тема №

Разработва се от комисията за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията, като към таблицата за критерии за оценка по всяка тема се разписват графи 3, 4, 5 и 6.

Критерии за оценяване на изпитна тема №	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание	Разбиране	Приложение	Анализ
1	2	3	4	5	6
1.	10				
2.	20				1
3.	10	2			1
4.	20				
5.	--	--	
Общ брой задачи:	..				
Общ брой точки:	100				

в) Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

- **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**
 - Въпроси и задачи за свободно съчинение;
 - Въпроси и задачи за тълкуване;
- **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**
 - Въпроси и задачи за допълване на дума или фраза, или елемент от чертеж/схема;
 - Въпроси и задачи за заместване;
- **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**
 - Задачи с един или повече верни отговори;
 - Въпроси за избор между вярно и грешно.